विप्रेषणले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको पारिवारिक आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान : महेशपुर गा.वि.स., झापा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग स्नाकोत्तर तह
एम.एड द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको
लागि तयार पारिएको

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता
नमिता पाण्डे
परीक्षा रोल नं. २८०२६४
त्रि.वि. दर्ता नं. : ७-१-२-९७३-२००५
भर्ना वर्ष : २०६८

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर

२०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षा शास्त्र संकाय
शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग
TRIBHUVAN UNIVERSITY
FACULTY OF EDUCATION
CENTRAL DEPT. OF EDUCATION

विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं, नेपाल

UNIVERSITY CAMPUS
Kirtipur, Kathmandu, Nepal

पत्र संख्या:-
Ref.

मिति:...............................
Date:

सिफारिस -पत्र (RECOMMENDATION LETTER)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह एम्.एड् दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि "**विप्रेषणले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको पारिवारिक आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान**" शीर्षकमा छात्रा नमिता पाण्डेले मेरो निर्देशन, सुपरिवेक्षण र सुझावमा यो शोधपत्र तयार पार्नु भएको हो । यो शोधपत्र स्वीकृतिको लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति :

....

उप.प्रा. मीनराज पौडेल
(शोध निर्देशक)
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षा शास्त्र संकाय
शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग
TRIBHUVAN UNIVERSITY
FACULTY OF EDUCATION
CENTRAL DEPT. OF EDUCATION

विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं, नेपाल

UNIVERSITY CAMPUS
Kirtipur, Kathmandu, Nepal

पत्र संख्या:-
Ref.

मिति:..............................
Date:

स्वीकृति पत्र (APPROVAL LETTER)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह एम.एड. द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि **"विप्रेषणले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको पारिवारिक आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान"** शीर्षकको शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि स्वीकृत प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख ....
उप.प्रा. मीनराज पौडेल

२. बाह्य सुपरिवेक्षक ....
प्रा.डा. महेशराज दाहाल

३. आन्तरिक सुपरिवेक्षक ....
उप.प्रा. मीनराज पौडेल

मिति:

कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMENT)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत अर्थशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक परिपूर्तिको लागि विप्रेषणले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको पारिवारिक आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदानः (महेशपुर गा.वि.स. झापा) शीर्षकको शोधपत्र तयार पारेकी छु । सर्वप्रथम मेरो शोधपत्र प्रस्तावना स्वीकृत गरी शोधपत्र लेख्ने सुअवसर प्रदान गरिदिनु हुने अर्थशास्त्र विभागका उप.प्रा. मिनराज पौडेलज्यू प्रति सदा आभारी छु । शोधपत्रले यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा जानकारी लिन इच्छुक व्यक्ति, अनुसन्धानकर्ता, नीति निर्माताहरूलाई यो अध्ययनले सहयोग पुग्नेछ भन्ने मैले आशा लिएकी छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखन कार्यका लागि आफ्नो व्यस्त समयका बाबजुद पनि सरल र सहज ढंगले अमूल्य सुझाव, सल्लाह, प्रेरणा र कुशल निर्देशन दिई सद्भावपूर्ण सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु तथा शोधनिर्देशक उप.प्रा. मीनराज पौडेलज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मलाई मेरो जीवनका हरेक क्षणमा प्रेरणा प्रोत्साहन र सुझाव सल्लाह दिई विश्वविद्यालय सम्मको अध्ययन पूरा गर्न आर्शिवाद प्रदान गर्नुहुने पूजनीय आमा गोमा पाण्डे, दिदी रेणु, गंगा र दाजु प्रेम पाण्डे लगायतका सम्पूर्ण पाण्डे परिवारप्रति आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । स्थलगत अध्ययनका क्रममा आवश्यक सूचना तथा तथ्याङ्क उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने महेशपुर गा.वि.स.का सचिव हेमन्त नेपाललाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस शोधपत्रमा आवश्यक शुद्ध टाइपिङ्ग गरी सहयोग गर्नुहुने जेकी महर्जन तथा सम्पूर्ण आत्मीय साथीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति : २०७३

नमिता पाण्डे
शोधकर्ता

सारसंक्षेप (ABSTRACT)

विप्रेषणले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको पारिवारिक आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदान महेशपुर गा.वि.स. झापा शीर्षकको यो शोधपत्रको मुख्य उद्देश्य वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न महिलाको विदेश जानु अघि र पछिको आर्थिक अवस्था, वैदेशिक रोजागरीमा जानुका कारण र उनीहरूको बालबालिकाको शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव पत्ता लगाउनु रहेको छ । यस अध्ययनमा वैदेशिक रोजागारमा संलग्न महिलाहरूको अभिभावक र वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएको महिलालाई नमूना छनोटको रूपमा छनोट गरिएको छ । यस अध्ययनमा महेशपुर गा.वि.स. को वडा नं. १, ३, ५ र ६ मा रहेका वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको अध्ययन गरिएको छ । यस अध्ययनमा प्राथमिक र द्बितीय स्रोतका सामग्रीको प्रयोग गरिएको छ । तथ्याङ्क संकलनका साधन प्रश्नावली, अवलोकन फारम र छलफलनिर्देशिका र तथ्याङ्क संकलनका तरिकामा अर्न्तवार्ता, प्रत्यक्ष अवलोकन र लक्षित समूह छलफल आदि विधिको प्रयोग भएको छ ।

संकलन तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाहरूको आम्दानी र खर्च वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघिका महिलाहरूको खर्च र आम्दानी भन्दा बढिरहेको छ भने वैदेशिक रोजगारीबाट कमाएको केही रकम बचत गरी सबैभन्दा बढी घर र जग्गाजमिनमा खर्च गरेको देखिन्छ ।

यस अध्ययनले वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाको घरपरिवारको आर्थिक अवस्था माथि उठेको छ भने बालबालिकाको शैक्षिक क्षेत्रमा पनि सकरात्मक सुधार आएको देखिन्छ । तर वैदेशिक रोजगारले महिला तथा युवाहरू विदेश पलायन भएकाले देशमा सक्रिय जनशक्तिको अभाव भई देश विकास कार्यमा बाधा उत्पन्न भएको देखिन्छ । त्यसैले देशका सक्रिय जनशक्तिलाई देशमा नै रोजगारी दिई देश विकास कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु आजको आवश्यकता देखिन्छ ।

यस अध्ययनमा वैदेशिक रोजगारी जानु अघि र पछिको आम्दानी, खर्च तथा बचतको अवस्थालाई देखाईएको छ । यहाँ जानु अघि आम्दानी रु. २६४००००००, खर्च रु. १८२०००००० र बचत रु. ८२०००००० रहेको छ भने वैदेशिक रोजगारीमा गएपछिको आम्दानी रु. १०४०३५०००, खर्च रु. ६९५००००० र बचत रु. ३४५३५००० रहेको छ ।

महिलाहरू वैदेशिक रोजगारीमा जानुका ५ वटा कारणहरु रहेका छन् । रोजगारी नपाएर ४० जना, आर्थिक अवस्था कमजोर भएर ६३ जना, धन कमाउन ४३ जना, राजनितिक कारणमा ३८ जना र बालबालिकाहरुको उज्वल भविष्यका लागि ३५ जना रहेका छन् ।

वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघि बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था सामान्य छ । प्रा. वि. मा अध्ययनरत ६० जना मध्ये सरकारीमा ४० जना, नीजिमा २० जना, नि. मा. वि. मा ५५ जना मध्ये सरकारीमा ३८ जना, नीजिमा १७ जना रहेका छन् । मा. वि. मा अध्ययनरत ४१ जना मध्ये सरकारीमा २६ जना र नीजिमा १५ जना, उच्च मा. वि. मा ३३ जना मध्ये सरकारीमा २३ जना र नीजिमा १३ जना, उच्च शिक्षामा ३ जना सरकारीमा अध्ययनरत देखिन्छन् ।

वैदेशिक रोजगारीमा गईसकेपछि बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था केहि सुधारीएको देखिन्छ । प्रा. वि. मा अध्ययनरत ८३ जना मध्ये सरकारीमा १८ जना र नीजिमा ६५ जना, नि. मा. वि. मा ६५ जना मध्ये सरकारीमा १३ जना र नीजिमा ५२ जना, मा. वि. मा ६० जना मध्ये सरकारीमा ११ जना र नीजिमा ४९ जना, उच्च मा. वि. मा ४७ जना मध्ये सरकारीमा ९ जना र नीजिमा ३८ जना र उच्च शिक्षामा सरकारीमा २० जना देखिन्छन् । जुन वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघिको शैक्षिक अवस्था भन्दा राम्रो देखिन्छ ।

विषयसूची (CONTENTS)

पृष्ठ

सिफारिस पत्र (RECOMMENDATION LETTER) **i**

स्वीकृति पत्र (APPROVAL LETTER) **ii**

कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMETNS) **iii**

शोधसार (ABSTRACT) **iv**

विषयसूची (CONTENTS) **vi**

तालिका सूची (LIST OF TABLES) **xi**

अध्याय : एक (CHAPTER–ONE)

१. परिचय (Introduction) १

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि (Background of the Study) १

१.२ समस्याको कथन (Statement of the Problem) २

१.३ अध्ययनको उद्देश्य (Objectives of the Study) ३

१.४ अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू (Research Questions) ४

१.५ अध्ययनको मह□व (Signifance of the Study) ४

१.६ अध्ययनको परिसीमा (Delimitation of the Study) ६

१.७ मुख्य शब्दावलीहरूको परिभाषा (Definition of the Key Terms) ७

१.८ अध्ययनको संगठन (Organization of the Study) ८

अध्याय : दुई (CHAPTER–TWO)

२. सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा (Review of Literature and Conceptual Framework) ९

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Theoretical Literature) ९

२.२ पूर्व अनुसन्धानात्मक साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Empirical/Previous Study) १३

२.३ अध्ययनका लागि पुनरावलोकनको उपादेयता (Implication of the Review for the Study) १५

२.४ अनुसन्धान अन्तर (Research Gap) १६

२.५. अवधारणात्मक संरचना (Conceptual Framework) १७

२.६ अध्ययनको कार्यात्मक ढाँचा (Functional Framework of the Study) १८

अध्याय : तीन (CHAPTER–THREE)

३. अनुसन्धान विधि (Research Methodology) १९

३.१ अनुसन्धान ढाँचा (Research Design) १९

३.२ तथ्याङ्कको स्रोतहरू (Sources of Data) १९

३.२.१ प्राथमिक स्रोत (Primary Data) १९

३.२.२ द्वितीय स्रोत (Secondary Data) २०

३.३ जनसंख्या, नमूना आकार र नमूना छनौट रणनीति (Population, Sample Size and Sampling Strategy) २०

३.३.१ जनसंख्या (Population) २०

३.३.२ नमूना आकार (Sample Size) २०

३.३.३ नमूना छनोट प्रक्रिया (Sampling Strategy) २१

३.४ अध्ययन क्षेत्र (Study Area) २२

३.५ तथ्याङ्क संकलनका साधनहरू (Tools of Data Collection) २२

३.५.१ प्रश्नावली (Questionnaire) २२

३.५.२ अवलोकन फारम (Observation Form) २३

३.५.३ छलफल सूची (Discussion Grid) २३

३.६ तथ्याङ्क संकलनका तरिकाहरू (Techniques of Data Collection) २३

३.६.१ अन्तर्वाता (Interview) २३

३.६.२ सहभागितामूलक अवलोकन (Participatory Observation) २४

३.६.३ लक्षित समूह छलफल (Focus Group Discussion) २४

३.७ तथ्याङ्क विश्लेषणको तौरतरिकाहरू (Analysis Procedures) २४

अध्यायःचार (CHAPTER–FOUR)

४. नतिजाको विश्लेषण र व्याख्या (Analysis and Interpretation of Result) २५

४.१ अध्ययन क्षेत्रको परिचय (Introduction of the Study Area) २५

४.१.१ झापा जिल्लाको परिचय (Introduction of Jhapa District) २५
४.१.२ महेशपुर गा.वि.स को परिचय (Introduction of Mahespur VDC) ३१
४.२ नमुना छनोट घरपरिवारको जनसांख्यिकीय अवस्था (Demographic Status of Sampled Household) ३७
४.२.१ उमेरगत जनसंख्या (Agewise Population) ३८
४.२.२ पेशाको आधारमा जनसंख्या (Profession Based on Population) ३९
४.२.३ जातिगत जनसंख्या (Castewise Population) ३९
४.२.४ उमेरगत वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिला संख्या (Agewise participation in foreign Employment) ४०
४.२.५ जातिगत रूपमा वैदेशिक रोजगारमा सहभागिता (Castwise participation in Foreign Employment) ४१
४.२.६ देशगत वैदेशिक रोजगारीमा सहभागी (Countrywide Incloud in Foreign Employment) ४२
४.२.७ वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न महिलाको तालिम (Training of the Women Engaged in Foreign Employment) ४३
४.२.८ वैदेशिक रोजगारको माध्यम र खर्च (Medium and Expenditure of Foreign Employment) ४४
४.२.९ विदेशमा काम गर्ने क्षेत्र (Foreign and Employment in Different Sector) ४७
४.२.१० वैदेशिक रोजगारमा क्षेत्रबाट प्राप्त आम्दानी (Income Obtained by Sector of Foreign Employment) ४८
४.२.११ वैदेशिक रोजागार सेवाको अवधि (Duration of Foreign Employment) ४९
४.३ नमूना छनोटमा परेका घरपरिवारको आर्थिक अवस्था (Economic Condition of Sampled Household) ४९
४.३.१ वैदेशिक रोजगारमा जानुपूर्वको परिवारको आर्थिक अवस्था (Family Expenditure before foreign Employment) ५०
४.३.२ वैदेशिक रोजगारमा जानुअघिको परिवारका तहगत वार्षिक खर्च (Levelwise family Expenditure before foreign Employment) ५२

४.३.३ वैदेशिक रोजागारीमा गएपछिको आर्थिक अवस्था (Economic Status after Foreign Employment) ५३
४.३.४ वैदेशिक रोजगारमा गएपछिको परिवारको खर्च (Family Expenditure after Foreign Employment) ५५
४.३.५ वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघि र गइसकेपछिको वार्षिक आम्दानी, खर्च र बचत (Income, Expenditure and Saving before and after going to Foreign Employment) ५८
४.३.६ विप्रेषण लगानीका क्षेत्र (Sector of Remittance Investment) ५९
४.३.७ विप्रेषणले परिवारमा पारेको आर्थिक प्रभाव (Impact of Remittance on Family Economic) ६०
४.४ वैदेशिक रोजगारीमा जानुपर्ने कारण (Causes of Foreign Employment) ६१
४.५ शैक्षिक अवस्था (Educational Condition) ६३
४.५.१ पारिवारिक शैक्षिक अवस्था (Household Education Status) ६३
४.५.२ घरधुरीका अभिभावकहरूको शैक्षिक अवस्था (Educational Condition of Household Parents) ६४
४.५.३ वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न महिलाको शैक्षिक अवस्था (Economic Condition of the Women involved in Foreign Employment) ६५
४.५.४ बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था (Educational status of Children) ६६
४.५.५ वैदेशिक रोजगारीमा गइसकेपछिको बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था (Situation of Children Education after Foreign Employment) ६७
४.५.६ आर्थिक तथा शैक्षिक अवस्थाको तुलना (Comparsion of Economic and Educational Status) ६८
४.५.७ विप्रेषणले परिवारको शिक्षामा पारेको प्रभाव (Impact of Remittance of Family Education) ७०
४.६ महिला वैदेशिक रोजगारीको सकरात्मक तथा नकरात्मक प्रभाव (Positive and Negative Impact of Foreign Employment) ७१
४.६.१ सकरात्मक प्रभाव (Positive Impact) ७१

४.६.२ नकरात्मक प्रभाव (Negative Impact) ७२
४.७ वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न महिलाहरूका व्यक्तिगत समस्याहरू (Personal Problems of Woman Engaged in Foreign) ७३
४.८ सारांश (Summary) ७४

अध्याय : पाँच (CHAPTER–FIVE)

५. निष्कर्ष तथा सुझावहरू (Conclusion and Recommendations) ७६
५.१ निष्कर्ष (Conclusion) ७६
५.२ सुझावहरू (Recommendations) ७९
५.२.१ नीति सम्बन्धित सुझावहरू (Policy Related Recommendations) ८०
५.२.२ व्यवहारिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित सुझावहरू (Practice Related Recommendations) ८०
५.२.३ आगामी अनुसन्धासँग सम्बन्धित सुझावहरू (Further Research Related Recommendations) ८१
सन्दर्भसूची (REFERENCES)
अनुसूचीहरू (APPENDIX)

तालिका सूची (LIST OF TABLES)

तालिका ३.१	वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिलाको नमुना छनोटको विवरण	२२
तालिका ४.१	जनसंख्याको अवस्था– २०७१	२७
तालिका ४.२	भू-उपयोगको अवस्था – २०७१	२८
तालिका ४.३	खाद्यान्न पर्याप्तताको अवस्था-२०७१	२९
तालिका ४.४	झापा जिल्लाको शैक्षिक अवस्था-२०७१	२९
तालिका ४.५	आर्थिक अवस्था – २०७१	३१
तालिका ४.६	जनसंख्यिक अवस्था-२०६७	३३
तालिका ४.७	महेशपुर गा.वि.स को शिक्षाको स्थिति– २०६७	३४
तालिका ४.८	महेशपुर गा.वि.सको शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण –२०६७	३५
तालिका ४.९	पेशागत संरचना –२०६७	३६
तालिका ४.१०	मजदुरीका लागि विदेशिएका व्यक्तिहरूको विवरण-२०६६	३७
तालिका ४.११	घरपरिवारको जनसंख्याको विवरण – २०७१	३७
तालिका ४.१२	उमेरगत जनसंख्या – २०७१	३८
तालिका ४.१३	पेशाको आधारमा जनसंख्या – २०७१	३९
तालिका ४.१४	जातिगत जनसंख्या– २०७१	४०
तालिका ४.१५	उमेरगत रूपमा वैदेशिक रोजगारीमा सहभागि महिलाहरूको विवरण – २०७१	४१
तालिका ४.१६	जातिगत रूपमा वैदेशिक रोजगारीमा सहभागि महिलाहरूको विवरण – २०७१	४२
तालिका ४.१७	वैदेशिक रोजगारमा संलग्न महिला कामदारहरूको विवरण– २०७१	४३
तालिका ४.१८	तालिमको अवस्था–२०७१	४४
तालिका ४.१९	विदेश काम गर्न गएका माध्यमहरूको विवरण – २०७१	४५
तालिका ४.२०	विदेश काम गर्न जाँदा लागेको खर्च विवरण – २०७१	४६
तालिका ४.२१	विदेश काम गर्न जाँदा लागेको स्रोतगत खर्च-२०७१	४७
तालिका ४.२२	विदेशमा काम गर्ने क्षेत्र विवरण-२०७१	४८
तालिका ४.२३	वैदेशिक रोजगारमा क्षेत्रबाट प्राप्त आम्दानी-२०७१	४८
तालिका ४.२४	महिला सहभागिहरूको वैदेशिक रोजगार सेवा अवधि – २०७१	४९
तालिका ४.२५	वैदेशिक रोजगारमा जानु अघिको पारिवारिक तहगत वार्षिक आम्दानी – २०७१	५०
तालिका ४.२६	वैदेशिक रोजगारमा जानु अघिको घरपरिवारका बार्षिक स्रोतगत आम्दानीहरू – २०७१	५१

तालिका ४.२७	वैदेशिक रोजगारमा जानु अघिको परिवारको तहगत वार्षिक खर्च – २०७१	५२
तालिका ४.२८	वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघिको स्रोतगत परिवारको वार्षिक खर्च – २०७१	५३
तालिका ४.२९	वैदेशिक रोजगारीमा गएपछि महिलाको तहगत वार्षिक आम्दानी–२०७१	५४
तालिका ४.३०	वैदेशिक रोजगारमा गएपछिको स्रोतगत पारिवारिक वार्षिक आम्दानी– २०७१	५५
तालिका ४.३१	महिला वैदेशिक रोजगार गएपछि परिवारको तहगत वार्षिक खर्च– २०७१	५६
तालिका ४.३२	वैदेशिक रोजगारीमा गएपछि परिवारको वार्षिक खर्च – २०७१	५७
तालिका ४.३३	महिला वैदेशिक रोजगार जानुअघि र पछिको आम्दानी, खर्च र बचतको अवस्था – २०७१	५८
तालिका ४.३४	विप्रेषण लगानीका क्षेत्र – २०७१	५९
तालिका ४.३५	विप्रेषणले परिवारमा पारेको आर्थिक प्रभाव–२०७१	६०
तालिका ४.३६	महिला वैदेशिक रोजगारीमा जानुपर्ने कारणहरूका विवरण–२०७१	६१
तालिका ४.३७	पारिवारिक शैक्षिक अवस्था-२०७१	६४
तालिका ४.३८	घरधुरीका अभिभावकहरूको शैक्षिक अवस्था – २०७१	६४
तालिका ४.३९	वैदेशिक रोजगारीमा सहभागि महिलाको शैक्षिक अवस्था – २०७१	६५
तालिका ४.४०	वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघिको बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था – २०७१	६७
तालिका ४.४१	वैदेशिक रोजगारीमा गइसकेपछिको बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था – २०७१	६८
तालिका ४.४२	आर्थिक र शैक्षिक अवस्थाको तुलना-२०७१	६९
तालिका ४.४३	विप्रेषणले परिवारको शिक्षामा पारेको प्रभाव-२०७१	७०